

Siamese tweelingen

Dr. M.F.J. Houben – luitenant-kolonel der Mariniers*

Het voordeel van een column is dat je lezers kunt uitnodigen over je schouder mee te kijken naar zaken die jij relevant acht, of de lezer door jouw ogen een bepaalde kwestie of thema te laten bekijken. Dit keer een stukje over civiel-militaire samenwerking. CIMIC is inmiddels breed ingeburgerd binnen Defensie en in toenemende mate ook daarbuiten. Er is een speciale CIMIC-eenheid gecreëerd die dient als 'koppelstuk' met civiele organisaties en instanties om de samenwerking met Defensie zo efficiënt en effectief mogelijk te maken. De krijgsmacht speelt daarmee pro-actief in op de mogelijke noden uit de samenleving om deze, in geval van crises en calamiteiten, te kunnen ondersteunen.

Een tweede raakvlak of vorm van civiel-militaire samenwerking is aan de top van de organisatie: de samenwerking of interactie tussen 'politiek' en krijgsmacht. Eliot Cohen heeft over die interactie een interessant boek geschreven: *Supreme Command. Soldiers, Statesmen and Leadership in Wartime* (Free Press, 2002). Cohen heeft hiervoor een analyse gemaakt hoe regeringsleiders en generaals (en hun legers) tijdens een grote crisis samenwerkten. Cohen heeft zich beperkt tot vier succesvolle regeringsleiders: Abraham Lincoln, Georges Clemenceau, Winston Churchill en David Ben-Goerion en beschrijft hoe ieder van deze staatslieden de relatie met de top van de krijgsmacht vorm en inhoud gaf, leiding gaf, doelen stelde en er voor zorgde dat die doelen werden bereikt. De vier politici hadden daartoe een heel scala aan middelen ter beschikking, maar ieder bleek zo zijn eigen voorkeur te

hebben: Lincoln schreef vooral brieven met aanwijzingen; Clemenceau bezocht de eenheden tot in de frontlinies; Churchill bestookte zijn staf onophoudelijk met vragen en Ben-Goerion nam op cruciale ogenblikken enkele weken de tijd voor een 'seminar' waarin hij de structuur van de krijgsmacht, de operationele plannen, de manier van optreden of de bewapening ter discussie stelde. Op basis van deze studies komt Cohen tot een opmerkelijke en voor militaire professionals wellicht ook ongemakkelijke conclusie.

Volgens Cohen kan de 'normale' theorie van civiel-militaire verhoudingen prima worden geïllustreerd met een medische analogie. Officieren zijn professionals, zoiets als goed opgeleide chirurgen, de staatsman (meestal de premier) is in een positie vergelijkbaar met die van een patiënt die urgent medische zorg nodig heeft. De patiënt zal zich laten voorlichten, alle opties afwegen, een *second* en wellicht een *third opinion* vragen, zelfs een beslissing nemen over de verschillende chirurgische opties en uiteindelijk beslissen of hij al dan niet de chirurgische ingreep wil laten uitvoeren. Wat de patiënt echter niet mag doen – althans niet zou moeten doen – is de chirurgische ingreep superviseren, de scalpel of andere instrumenten willen kiezen of de operatiekamer naar eigen inzicht willen herinrichten. Zelfs al heeft de patiënt zelf een medische opleiding genoten, dan nog is het niet verstandig om dergelijke ingrepen te doen en zijn dokter zal zeker zijn collega-patiënt deze houding en handelingen niet in dank afnemen. Terug naar de civiel-militaire samenwerking: de kern van deze theorie is dat politici accepteren dat er een aparte zone van professionele (militaire) competentie en

* Op deze plaats vindt u afwisselend een bijdrage van Frans Matsier en luitenant-kolonel der Mariniers Marc Houben.

onafhankelijkheid bestaat waarin 'de politiek' niet moet binnendringen.

Het opmerkelijke van het boek van Cohen is dat de vier bestudeerde politici zich geen snars van deze 'normale' theorie aantrekken. Lincoln, Clemenceau, Churchill en Ben-Goerion hebben met elkaar gemeen dat zij de autoriteit, kennis of positie van de chirurg (de hoogste generaal) niet a priori accepteren maar eerder (indirect) ter discussie stellen door constant vragen te stellen over de gehanteerde instrumenten, plannen, werkwijzen enzovoort. Wel belangrijk te vermelden is dat deze vorm van bemoeienis in geen van de gevallen heeft geleid tot micro-management.

De verklaring die Cohen hiervoor geeft is dat *'in all great emergencies everyone is more or less wrong'* (Henry Adams) en de grootste kracht van deze vier staatslieden was *'their awareness that the experts might be equally mistaken'* en dat *'some form of the art of leadership may lie in intuition when others are even more wrong than oneself'*. Oorlog is chaos en in de grootste chaos weet zelfs de beste expert (meestal) niet wat te doen. Zo zei Colin Powell, na een lange carrière in militaire en diplomatieke dienst: *'don't be afraid to challenge the pros in their own backyard. Just as important, never neglect details, even to the point of being a pest'*. Het interessante is dat hij dit niet zei als generaal, maar baseerde op zijn ervaringen als minister van Buitenlandse Zaken.

Cohen toont aan dat, hoe gangbaar en plausibel ook, juist deze 'normale' theorie van civiel-militaire verhoudingen onder meer heeft geleid tot de problemen in de Vietnamoorlog. Eén van de overblijfselen van de Vietnamoorlog is de breed gedragen overtuiging dat de oorzaak van het politiek-militaire falen daar het gevolg was van het feit dat civiele leiders *'made the military fight with one hand tied behind its back'* en dat de sleutel tot succes voor toekomstig militair optreden zou liggen bij *'soldiers given a free hand to do their jobs'*. Een opvatting die Cohen als *'radically incomplete'* en *'downright false'* kwalificeert, maar die de Amerikaanse civiel-militaire verhoudingen tot op de dag van vandaag beïnvloedt.

Dat militairen voldoende competent moeten worden geacht om zonder politieke bemoeienis militaire operaties te kunnen uitvoeren, is volgens Cohen ongewenst en zelfs gevaarlijk voor een politiek systeem. Cohen stelt dat *'war and politics, campaign and statecraft are siamese twins, inseparable and interdependent'* en dat

Dat militairen voldoende competent moeten worden geacht om zonder politieke bemoeienis militaire operaties te kunnen uitvoeren, is volgens Cohen ongewenst

'every war is begun, dominated and ended by political considerations; without a nation, without a government, without money or credit, without popular enthusiasm which furnishes volunteers, or public support which endures conscription, there could be no army and no war'. Dit inzicht is niet alleen van belang voor politici maar ook voor militaire leiders die verantwoordelijk zijn voor een krijgsmacht die louter bestaat uit professionals. Een professionele krijgsmacht heeft nu eenmaal minder bindingen met de samenleving dan wanneer veel dienstplichtigen onder de wapenen zijn.

Oorlog is dus, volgens Cohen, niet alleen de voortzetting van politiek met andere middelen. Oorlog en crisisbeheersingsoperaties zélf zijn politieke instrumenten bij uitstek. Het is in dit opzicht interessant om, gebaseerd op de inzichten van Cohen, de civiel-militaire verhoudingen in Nederland na 1989 te bestuderen en de vraag te stellen in hoeverre de 'normale' theorie van civiel-militaire verhoudingen van toepassing is op de huidige militaire operaties en het huidige politieke bestel. Een verrassende conclusie zou kunnen zijn dat de 'normale' theorie van civiel-militaire verhoudingen van toepassing is. ■